

РАЗВИТОТО ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО ОБЛАГОРОДЯВА И ОТДЕЛНАТА ЛИЧНОСТ

Интервю на Георги Н. Николов с поетесата и преводачка от шведски Свежа Дачева

THE DEVELOPING CIVIL SOCIETY ENTITLED THE INDIVIDUAL PERSONALITY

Interview by Georgi N. Nicolov with the poet and translator Sveja Dacheva

Sveja Dacheva was born in Novi Pazar. She graduated from “St. St. Kiril and Metodiy“ the University of Veliko Tarnovo. Since 1988 he has been living in Stromstad, Sweden. She is involved in scientific work in the fields of folklore, ethnology, mythology and sociology. He translates Swedish literature into Bulgarian: “Scandinavian Tales”, “Tales” (Strindberg), “Anthology of Swedish Poetry”. A “Swedish-Bulgarian, Bulgarian-Swedish Dictionary” was published in 2006, and it was published in several editions. He is the author of the interdisciplinary study of the fairy tale “For the good and the bad girl” as well as eight poetry books, one of which in Swedish and the other in Bulgarian. Her poems are included in Swedish, Bulgarian, American and French anthologies. She works as a translator, a Swedish teacher of foreigners, and a project related to old children’s games. He is a member of the Swedish Writers’ Union, the West Writer Center, the Union of Swedish Translators and the Union of Bulgarian Translators.

Key words: *author; translator; poetry books, swedish poetry, literature, anthologies.*

Родена в градчето Нови пазар, поетесата Свежа Дачева завършва специалностите *Български език и литература* и *История* във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, от 1983 г. пребивава с част от семейството си в Истанбул и Рим, а от 1988 – в шведския град Стрьомстад. Аспирант е на *Института за славянски езици* в Гьотеборг (1994). Получава научната степен доктор *по етнология* в департамента „История на културата“ към Нов български университет в София (2001). Научните ѝ интереси и работата ѝ са в областта на фолклористиката, етнологията, митологията и социологията. Свежа Дачева е преводач на книги в сферата на художествената литература от шведски на български език – това са “Скандинавски приказки”, “Приказки” от А.

Стриндберг, “Антология на шведската поезия”. Съставя “Шведско-български, българо-шведски речник” (2006), публикуван в няколко издания. “За доброто и за лошото момиче” е нейно интердисциплинарно изследване. Наред с научната си работа публикува седем поетични книги на български и една на шведски език. Стиховете ѝ се публикуват в шведски, български, американски и френски антологии. Била е преводач, преподавател по шведски за чужденци, работи и по проект, свързан със стари детски игри. Членува в Съюза на шведските писатели и Писателски център „Запад“, член е също на Съюз на шведските преводачи и Съюз на българските преводачи¹. За житейското си кредо сама изтъква: „Ако се избавим от тиранията на Аза ще разберем, че Всичко е едно. Само формите са различни. Тогава бихме осъзнали, че когато си лош с някого или нещо, ти си лош със себе си, че ако мразиш, ти мразиш себе се, че ако убиеш, ти убиваш себе си. Бихме спрели да критикуваме и недоволстваме и бихме почувствали силната нужда да вплетем себе си в слънчевата мрежа на доброто“.

¹ Аногация със сроден характер, но в по-лаконичен вариант, представя поетесата Свежа Дачева в рубриката на електронното издание **EuroChicago.com**: *Ноте: Авторски страници, българи зад граница, литература*, в публикацията „Разговор с мъртвия ми баща“ от 22.04.2018 г. Тук са представени две нейни поетични творби: „Като ранна пролетна утрин“ и „Разговор с мъртвия ми баща“. – Бел. ред.

Свежа, как живее обикновеният човек в Швеция? Какви са стремежите на гражданското ѝ общество и доколко то има допирни точки с гражданското общество у нас?

Обикновеният човек в Швеция живее и спокойно, и напрегнато. Спокойно, защото не очаква постоянно Края на света като българина, и напрегнато, защото живее под гилотината на часовниковите стрелки – закъснението тук се числи към смъртните грехове, а и новите технологии не го оставят на мира. Обикновеният човек тук знае властта и силата си и ги използва. Той има власт като потребител и използва избора си при покупка със съзнанието, че коригира пазарните сили. Той има власт като гражданин и използва тази сила, за да направи нещо за или против обществените тенденции, да се бори за това, в което вярва, или да търси справедливост, ако чувства, че тя го е подминала. Докато пиша тези редове, на вратата ми се почука. Беше момиченце на 10-тина години, което стоеше в дъжда пред вратата ми и ме питаше дали искам да си купя „майско цвете“. Най-евтиното струва 20, а най-скъпото – 60 крони. Да, беше 1 май. За радост на момиченцето си купувам най-скъпото и отбелязвам, че е съвсем като златно. Питам момиченцето дали знае историята на „майското цвете“. Зная, казва момиченцето и цялото светва. Да ви я разкажа и на вас. Историята на „майското цвете“ започва през далечната 1907 година, когато по инициатива на една шведска домакиня на име Беда Налберг от Гьотеборг деца започват да продават малки изкуствени цветя, за да съберат помощи за деца, страдащи от туберкулоза. Инициативата се разпространява в много страни по света и после отмира, заедно с туберкулозата. В Швеция обаче и до днес в началото на май децата продължават да продават цветето, което всъщност представлява една значка, която можеш да си закачиш на ревера. Събраните средства отиват за помощ на деца. През 2017 събраните по този начин средства надхвърлят 60 милиона шведски крони. Преди две години самата аз кандидатствах за средства от този фонд в полза на едно от децата емигранти, на което бях настойник. С парите Али си купи билет и отиде да види болната си майка в Техеран. Бета Налберг е имала власт и я е използвала за доброто на множество болни деца. Момиченцето, което продаваше цветето, имаше власт, защото участваше в сътворяването на благотворителен фонд. Аз, която избрах да си купя цветето, имах власт да покажа своето отношение и да се включа. Всички ние и още много други станаме заговорници за една добра кауза и вече не е гадно, че вали дъжд на 1 май. Ето това е гражданско чувство и пример за гражданско общество. В България, за съжаление, са малко хората, които са осъзнали силата си и я използват, за да променят обществото или живота на индивидите в него. Малко са, но ги има. Те са първите клетки на едно бъдещо гражданско общество.

Като човек с широки критерии за сравнимост как мислиш – обезличава ли се България на географската карта на света и какво е необходимо да се направи в сферата на социалното, за да не се сбъднат мрачните прогнози?

Не мисля, че България се обезличава на географската карта на света. Просто границите ѝ не са така ясно очертани. Аз и много други, които не живеят в нея, също сме България. Друг е въпросът, че има много да се направи в сферата на социалното. Допускането на бедност подкопава устоите на едно общество. Изолирането на малцинствата – също. Чувството за отделеност на индивида е това, което е най-обезпокояващо в случая. Връщаме се отново към въпроса за крещящата нужда от развитие на гражданско съзнание, от изграждането на гражданско общество. Това на свой ред би довело до намаляване на агресивността в поведението на хората, до повече разбирателство и милосърдие в обществото. Ефектът върху развилия гражданско чувство индивид е намаляване на страха от различното, чувство на сигурност и чувство за принадлежност, обогатяване и облагородяване на личността. Не резултатите от преброяването трябва да ни тревожат, а обществени прояви, демонстриращи липса на емпатия към ближния и към живите същества, както и безхаберното и нихилизма по отношение на природата и обществото.

Позната ли е нашата литература в Скандинавия и с кои имена най-вече? Доколко нейната поетика е съвместима със световните естетически ценности и доколко, според теб, е капсулирана в балканските си граници?

Българската литература не е позната тук. В миналото са преведени отделни стихове на наши класици и някои от книгите на Радичков. Мисля, че българската поезия е на надсветовно ниво. Истински дълбоките произведения въпреки темите си винаги надскачат границите.

Какво е лицето на духовността в Швеция? Какво прави особено впечатление на чужденеца в историята на нейната култура?

Не бих определила духовността на шведите като явление в областта на литературата или изкуството. Не че съвсем липсва такава, но не я намирам за определяща, може би защото живея в дълбоката провинция. Не се наемам тук да коментирам историята на тяхната култура, защото това е един широко спектърен въпрос. Това, което би направило впечатление на чужденеца, е дълбоката връзка на обикновения швед с природата. Те чувстват природата като лечителка и като вдъхновителка. Мисля, че от всеки швед би излязъл прекрасен Робинзон Крузо.

Благодарение на теб познаваме шведския език, шведския фолклор и съвременните шведски автори. Какво превеждаш най-много и защо и какво ти носи творческо удовлетворение?

Аз далеч не съм единствената, която се занимава с шведския език. В Софийския университет се изучават скандинавски езици и оттам излизат много талантиливи преводачи. Аз лично превеждам с удоволствие поезия, защото самата пиша стихове. Превеждам и приказки, защото чрез моята докторска дисертация съм се задълбочила в техния свят.

Твоите стихове и проза насищат смисъла на битието с редица философски съждения, послания, размисли. И търсят мястото на тленния Човек в безкрайния ход на времето. Трябва ли в тази си преходност той да търси надграждане и в каква посока?

В своята преходност човекът може да открие своята непреходност. Ако се избави от тиранията на Аза, той би могъл да почувства, че Всичко е едно. Само формите са различни. Тогава би осъзнал, че когато си лош с някого или нещо, ти си лош със себе си, че ако мразиш, ти мразиш себе си, че ако убиеш, ти убиваш себе си. Би спрял да критикува и да недоволства и би почувствал силната нужда да вплете себе си в слънчевата мрежа на доброто. Едно такова духовно израстване е ценно както за индивида, така и за обществото като цяло. Обратното е детска градина от незрели възрастни, които размахват своите Азове и се надвигват на детската площадка. За огромно съжаление, такова поведение често води и до страшни кръвопролития, защото нивото на болшинството от индивидите определя нивото на обществото, политиката на държавата им. На подобни безумия сме свидетели и днес.

В лириката ти завладяваща среща си дават реалността и виталният модернизъм на възприятията. Изчистени от излишни подробности и мимолетни детайли по пътя към съвършенство. Откриваш ли го в делничната суета и какъв е пътят към него?

Мисля, че това е резултат от смелостта ми да гледам нещата право в очите и да ги предавам на хартията без поза. Моите стихове са документални в някакъв смисъл, защото те документират пътя на душата ми. Денят и животът само провокират душата да налучка пътя си. На мнение съм, че ако човек знае какво иска да каже, винаги може да намери проста форма, за да го изкаже. Не, нямам любимо стихотворение, но бих искала да напомня, че страхът изяжда душата и че повечето от страховете ни са миражи. Бих могла и да цитирам едно мое стихотворение, което намирам за подходящо за случая:

***

*Привидна е твърдта,
в която сме се вкопчили.
Земята ни – кора е само
от дървото на живота, кора,
която Голямата вода полюшва
като играчка-люлка
между лазурните си пръсти...
Привидна е твърдта,*

*в която сме се вкопчили.
Отблясък златен в океанската сълза –
планетата ни бавно капе
към дъното на вечността...*

*Подобно детски биберон
е всяка твърд.
Подобно сън
е всяко вкопчване.*

Ще пожелаеш ли нещо на сънародниците ни в диаспората и останалите тук, в България? А на себе си какво пожелаваш?

Пожелавам на всеки един да си прости и да се обича, защото това ни дава възможност да обичаме и другите. Същото пожелавам и на себе си...

